

BEHÄRSKAR DU DEHÄR TERMERNA?

INTRESSEBEVAKARE - Magistraten eller vanligtvis domstolen förordnar intressebevakare till en person (huvudman), som inte själv klarar av att bevaka sina intressen eller sköta sina personliga eller ekonomiska angelägenheter, och ifall personens rättigheter inte kan säkerställas på annat vis. Intressebevakaren har sekretessplikt och handhar huvudmannens ärenden inom ramen för sin (intressebevakarens) befogenhet. Då en intressebevakare förordnas till en minnessjuk person, skall intressebevakaren vanligtvis sköta om den insjuknades dvs. huvudmannens finansiella angelägenheter. Intressebevakaren bör dock även se till, att huvudmannen får ändamålsenlig vård, omvårdnad och rehabilitering. Till exempel en närsläkting, en betrodd vän eller tjänsteman kan utses som intressebevakare. Intressebevakarens handlingar övervakas av magistraten.

INTRESSEBEVAKNING - Med termen "intressebevakning" avses intressebevakning såsom detta definieras i lagen om förmyndarverksamhet. Ifall den minnessjuka personens rättigheter inte kan garanteras på annat vis, t.ex. med hjälp av gemensamma bankkonton, med ordinarie fullmakt eller intressebevakningsfullmakt, kan en intressebevakare förordnas till personen. Intressebevakning övervägs dock först, då alla andra alternativ för garanterandet av den minnessjuka personens rättigheter har uteslutits.

INTRESSEBEVAKNINGSFULLMAKT - Med en intressebevakningsfullmakt utser personen (fullmaktsgivaren) en annan (befullmäktigad) att sköta sina ärenden, ifall fullmaktsgivaren pga. sjukdom, försvagad mental kapacitet eller någon annan motsvarande orsak blir oförmögen att sköta sina egna angelägenheter. I intressebevakningsfullmakten fastställer fullmaktsgivaren alla de ärenden, som fullmakten täcker. Intressebevakningsfullmakten görs skriftligt och dess underskrivning bör bevitnas av två obehindrade vittnen. Intressefullmakten träder i kraft vid behov och med bekräftelse från magistraten, på basis av ursprunglig fullmakt och läkarintyg eller motsvarande.

JÄMLIKHET - Jämlikhet är en grundläggande rättighet. Enligt lagen om likabehandling bör ingen person diskrimineras på basis av ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, ideologisk övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp, sexuell läggning eller någon annan orsak gällande personen. Minnessjuka personer rapporteras ha upplevt diskriminering jämfört med andra sjukdoms- och invalidgrupper speciellt gällande jämlik tillgång till handikapps- och rehabiliteringsservice.

RÄTTSLIG HANDLING - En myndig person förmår själv utöva och bestämma över sina rättigheter, samt klarar av att utföra olika rättsliga handlingar. Rättslig handling definieras som ett uttryck på personens vilja, genom vilket rättigheter och skyldigheter skapas, förändras eller upphävs. Till exempel donering av egendom, affärstransaktion eller skuldtagning räknas som rättsliga handlingar.

RÄTTSLIG HANDLINGSFÖRMÅGA - Personer med rättslig handlingsförmåga (dvs. myndiga personer) förmår själv bestämma över sina rättigheter och utföra rättsliga handlingar. Utöver förordnandet av en intressebevakare är det nödvändigt i vissa situationer att begränsa en persons rättsliga handlingsförmåga gällande ekonomiska angelägenheter. Detta kan åstadkommas med ett beslut från domstolen. Rättsliga handlingar, angående vilka en persons rättsliga handlingsförmåga begränsats, är inte bindande för personen. Som en sista åtgärd kan personen omyndigförklaras. Detta är dock en extrem form av begränsad rättslig handlingsförmåga och nuförtiden sällsynt. Omyndigförklaring förutsätter alltid, att förordnande av en intressebevakare samt delvis begränsad rättslig handlingsförmåga inte räcker för att skydda den minnessjukas intressen. Rättsliga handlingar utförda av den omyndigförklarade personen är inte bindande för honom/henne. Rättsliga handlingar utförda av en minnessjuk person, även om denne inte omyndigförklarats och hans/hennes rättsliga handlingsförmåga inte begränsats, kan ogiltigförklaras på efterhand med ett beslut från domstolen. I sådana fall bör dock visas, att personen är oförmögen att inse betydelsen av den rättsliga handlingen han/hon utfört. Detta förutsätter vanligtvis väckande av klandertalan.

SJÄLVBESTÄMMANDERÄTT (AUTONOMI) - Varje människa har självbestämmanderätt (autonomi) dvs. rätten att fatta beslut i ärenden gällande sin person och egendom. Denna rätt kan inte upphävas på grund av minnessjukdom. Autonomi hos en person innebär, att denne inser de olika alternativen som framstår i samband med ett ärende gällande personen, och att han/hon kan uppskatta följderna till dessa alternativ samt härleda ett ändamålsenligt förfarande i ärendet. Den minnessjuka personen kan vara fullt kompetent att fatta beslut om sig själv eller sin egendom. Så länge som en person klarar av att besluta själv om ärenden gällande personen, bör hans/hennes beslut prioriteras.

VÅRDVIJJA / VILJEYTRING (också VÅRDTESTAMENTE) - Med en viljeyttring kan personen på förhand uttrycka sina önskemål gällande vård och skötsel, ifall han/hon i ett senare skede är oförmögen att fatta sådana här beslut. Det finns olika slag av viljeyttringar. I de mest omfattande fallen kan personen med hjälp av viljeyttring uttrycka sig om beslut gällande livets slutskede (t.ex. vägran av livsförlängande behandling) samt om önskemål gällande vård och skötsel. För att viljeyttringen skall vara giltig, bör personen begripa dess betydelse och innehåll. Det lönar sig att alltid formulera en viljeyttring skriftligt, men även en muntlig viljeyttring är giltig. Vårdpersonalen är förpliktad att efterkomma viljeyttringen.

VILJEYTRING GÄLLANDE LIVSKVALITET - Med en viljeyttring gällande livskvalitet kan personen uttrycka sig om vad denne anser vara viktigt med tanke på personens vardag och allmänna livskvalitet. Härigenom kan personen säkerställa sin självbestämmanderätt och förbereda sig inför möjlig framtida försvagning av funktionsförmågan. En viljeyttring gällande livskvalitet garanterar, att personens egna önskemål tas i beaktande, även då personen inte själv förmår ge uttryck för sin vilja. Viljeyttringsblanketter kan beställas från Finlands minnesspecialister r.f., tel. (09) 454 2848 eller info@muistiasiantuntijat.fi eller laddas ner från www.muistiasiantuntijat.fi

Muistisairaan ihmisen
**EDUNVALVONTA
YHTEISTYÖNÄ**
Kehittämiprojekti 2013–2016